

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพ และแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเป็น 2 ประเภท คือ วิจัยเชิง ปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1

- 1.1 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่
- 1.2 กลยุทธ์การจัดการศึกษา
- 1.3 นโยบายและจุดเน้นด้านส่งเสริมคุณภาพมาตรฐาน
- 1.4 ข้อมูลครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระนครศรีอยุธยา เขต 1

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 ประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.4 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.5 กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 3.1 การบริหารเชิงระบบ
 - 3.2 การทำงานเป็นทีม
 - 3.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. แผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
 - 4.1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน
 - 4.2 การปฏิบัติตามแผน
 - 4.3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

5. กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
6. แนวคิดการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม
 - 6.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม
 - 6.2 วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม
 - 6.3 ข้อตกลงเบื้องต้นของการสนทนากลุ่ม
 - 6.4 องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (2550, คำนำ) มีภารกิจในการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งรายละเอียดที่ควรศึกษา 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (2550, หน้า 3-5) กำหนดว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 รับผิดชอบการบริการและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมพื้นที่ 9 อำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอภาชี อำเภอบางปะหัน อำเภออุทัย อำเภอวังน้อย อำเภอบางบาล และอำเภอมหาราช อำเภอบ้านแพรก อำเภอนครหลวง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบายแผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัด และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน อื่น ๆ ที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา
12. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ เกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่มอบหมาย

1.2 กลยุทธ์การจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 (2550, หน้า 9-10) ได้กำหนด กลยุทธ์การจัดการศึกษา เพื่อเป็นทิศทางสู่การปฏิบัติไว้ 5 กลยุทธ์ คือ

1. กลยุทธ์เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง
2. กลยุทธ์ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียน อย่างกว้างขวาง และทั่วถึง
3. กลยุทธ์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ
4. กลยุทธ์กระจายอำนาจและส่งเสริมความเข้มแข็งไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
5. กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

6. ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

1.3 นโยบายและจุดเน้นด้านส่งเสริมคุณภาพมาตรฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (2550, หน้า 10-11) ได้กำหนดกรอบนโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษาด้านส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เร่งรัด ปรับปรุง โรงเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน
2. แก้ปัญหาการอ่าน เขียน คำนวณ ส่งเสริมการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และทักษะการเรียนรู้ในระดับสูง

3. ดำเนินการทดสอบมาตรฐาน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลัก

4. พัฒนาครูโดยเชื่อมโยงกับการประเมินวิทยฐานะ

5. ส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการและระบบจัดการความรู้

1.4 ข้อมูลครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีสถานศึกษา จำนวน 226 โรงเรียน มีครูในสถานศึกษา จำนวน 2,275 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 213 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน ครูจำนวน 1,957 คน และครูผู้ช่วยจำนวน 79 คน มีข้อมูลการพัฒนา ดังนี้

ด้านวุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน ปริญญาตรี จำนวน 329 คน ปริญญาโท จำนวน 1,828 คน และปริญญาเอก จำนวน 117 คน

ด้านตำแหน่งหน้าที่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ จำนวน 122 คน และผู้อำนวยการชำนาญการ จำนวน 90 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ จำนวน 5 คน รองผู้อำนวยการชำนาญการ จำนวน 20 คน ครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 168 คน ครูชำนาญการ จำนวน 1,632 คน และครู จำนวน 157 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2552, หน้า 3)

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาค้างๆ ที่เกิดขึ้นกับ

นักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมแล้ว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมโลก ปัจจุบัน ปัญหาครอบครัว การพัฒนานักเรียนให้เติบโตตามความมุ่งหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แบบปรับปรุง พุทธศักราช 2545) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดด้วยความรักเมตตาต่อศิษย์ ภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือทำงานที่ชัดเจน โดยมีการประสานงานให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ด้วยกันทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมหมายถึงการส่งเสริมการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาโดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีผู้กล่าวถึงความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 15) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียนจากการศึกษาความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรียนอย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 5) ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550ก, หน้า 4) ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้ นักเรียน ได้พัฒนา

เต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550ข, หน้า 15) ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนและการส่งต่อนักเรียน

จากการศึกษาความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ยกมากล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึงการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

2.2 วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 5) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานสามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

2.3 ประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และมีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครูและผู้ปกครอง
2. ครู ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นสุข มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

3. ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตรและคุณภาพการศึกษา มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

4. โรงเรียน มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

5. ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

6. เขตพื้นที่การศึกษา ควรพัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล ประเมินผลและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคลและระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนางานต่อไป

7. ประชาชน นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข มีการเชื่อมโยงของเยาวชนทุกระดับ ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2.4 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 3-14) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และจะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคนต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะ

การปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

จากการศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยกมากล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งบุคลากรในโรงเรียนและสมาชิกในครอบครัว เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.5 กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 19-40) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการส่งต่อนักเรียน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.1 ความสำคัญ ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งได้หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถหา ข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้ทุกอย่างซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาที่นักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

1.2 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ครูที่ปรึกษามีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 4 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) ด้านความสามารถ ได้แก่ ด้านการเรียนและความสามารถอื่น ๆ 2) ด้านสุขภาพ ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ-พฤติกรรม 3) ด้านครอบครัว ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียน และ 4) ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3 วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ดังนี้ 1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 3) วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียนการศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้นจากการศึกษากระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ว่าด้านการ

รู้จักนักเรียน หมายถึงครูที่ปรึกษาและผู้บริหารรู้ข้อมูลความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ รู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับนักเรียน 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านความสามารถ 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านครอบครัว 4) ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม

2. การคัดกรองนักเรียน

2.1 ความสำคัญ การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ 2) กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามกรณี

2.2 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุมครู เพื่อพิจารณาเกณฑ์ การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนรวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาจากการศึกษากระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน สรุปได้ว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน การดำเนินการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2.2 กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามกรณี

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

3.1 ความสำคัญการส่งเสริมพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองด้านต่างๆซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

3.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียนการส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) หรือการจัดประชุมผู้ปกครอง (Classroom meeting)

จากการศึกษากระบวนการ บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ว่า ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลหมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงมีปัญหาต้องให้มีความภูมิใจในตนเองในเรื่องต่าง ๆ

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.1 ความสำคัญการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่จะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกัน และแก้ไขปัญหโดยไม่ปล่อยปะละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและการแก้ไขปัญหของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปนอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย

4.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียนมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ 2 ประการ คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.3 ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหของนักเรียน

4.3.1 การรักษาความลับเรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไปเปิดเผยยกเว้นเพื่อความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อ - สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียนบันทึกข้อมูลช่วยเหลือนักเรียนควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้การรายงานช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยไม่ให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

4.3.2 การแก้ไขปัญห โดยการช่วยเหลือแก้ไขปัญหของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆเพราะปัญหามีได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความ

แตกต่างของบุคคล ดังนั้น การช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะการให้การปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทางกระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ผักผ่อน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคนจากการศึกษากระบวนการ บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสรุปได้ว่า ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหาต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือ

5. การส่งต่อนักเรียน

5.1 ความสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน อาจมีบางกรณีที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เกยตื้นเป็นบอบบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 แบบ ดังนี้

5.1.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำชั้นหรือฝ่ายปกครอง

5.1.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

5.2 แนวทางในการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา การส่งนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้

5.2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือโดยวิธีใด ๆ

5.2.2 นักเรียนไม่ให้ความช่วยเหลือครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้พบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ จากการศึกษากระบวนการ บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียนสรุปได้ว่า การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาดำเนินงานตามกระบวนการ แล้วมีบางกรณีที่ปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว

จากการศึกษากระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยกมากล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พื้นฐานทางด้านครอบครัวของนักเรียนแต่ละคนที่แตกต่างกันการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรกระทำด้วยความระมัดระวัง โรงเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานในการดำเนินการอย่างชัดเจน เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

3. ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการส่งเสริม พัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 9 - 12)

3.1 การบริหารเชิงระบบ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำขึ้นตามแนวคิดการบริหารงานเชิงระบบที่มีโครงสร้างสำคัญ 3 องค์ประกอบได้แก่ ปัจจัย (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) โดยที่แต่ละองค์ประกอบจะมีรายละเอียดและปฏิสัมพันธ์กันสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักและรับผิดชอบการบริหารจัดการวางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมกับครูทุกคนในโรงเรียนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องและหากจะให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีแนวทางการจัดดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพและทิศทางการดำเนินงาน กล่าวคือ ศึกษาและทำความเข้าใจของกระทรวงศึกษาธิการ และ สพป. ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและศักยภาพของสถานศึกษาในการจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และศึกษาและวิเคราะห์บริบทในชุมชน

2. วางแผน คือ จัดสร้างทีมงานและสร้างความตระหนัก/เจตคติที่ดีในการทำงานแก่ทีมงาน กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำแผนงาน/ปฏิทินปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตลอดปีการศึกษา จัดทำสื่อ/นวัตกรรม สนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ดำเนินงานตามแผน คือ พัฒนาศักยภาพให้มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษา

และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครอบคลุมทั้งการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน การแก้ไข และการส่งต่อภายในและภายนอก และช่วยให้สามารถปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนดได้อย่างราบรื่นและมีคุณภาพ

4. นิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประสานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นำเสนอข้อมูลความรู้และเทคนิควิธีเป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ติดตามผลการดำเนินการของครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

5. ประเมินเพื่อทบทวน เป็นการจัดประเมินผลการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแต่ละระดับชั้นด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาด้วยบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดอ่อนและพัฒนาในส่วนที่ดีเป็นที่ยอมรับ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อให้ความเข้มแข็ง มั่นคงตลอด

6. สรุป รายงาน และประชาสัมพันธ์ คือ จัดทำหลักฐานการสรุป รายงาน ประชาสัมพันธ์ ที่ครอบคลุมจุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา และการรายงาน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน

3.2 การทำงานเป็นทีม

การดำเนินงานเพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลสำเร็จและเป็นไปอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีการทำงานร่วมกันเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันและบูรณาการการทำงานเข้าสู่ระบบ และพัฒนาบุคลากร สนับสนุนปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล พร้อมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมทำไป พร้อม ๆ กันตลอดจนแสวงหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน (กรมสุขภาพจิต, 2554, หน้า 1) ในการทำงานเป็นทีมเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพนั้นประกอบด้วย 3 ทีม ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 45)

1. ทีมนำ ได้แก่คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตามและสนับสนุน เสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทีมสนับสนุน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครขึ้นอยู่กับการพัฒนาว่าจะมีจุดเน้นที่

ระบบใด เช่น ทีมสนับสนุนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหัวหน้าทีม คือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

3. ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ทีมระดับชั้น ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ

3.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการ ปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด / อำเภอ โรงพยาบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรเอกชน องค์กรอิสระซึ่งมีความสามารถ ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือได้เป็นอย่างดี ช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว
2. การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)
4. การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาหารือ กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริม หลักสูตร กิจกรรมเพื่อช่วยเพื่อน (Buddy) กิจกรรมสอนเสริม กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง
5. การส่งต่อนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น
6. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกขั้นตอน
7. สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงาน

4. แผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษา มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแผนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 รอบปี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ข, หน้า 28-34)

4.1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ข, หน้า 29-30)

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ

วัตถุประสงค์

1. ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2. แต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

2.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ)

2.2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมสนับสนุน)

2.3 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)

2.4 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน

คณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการดำเนินงาน

2. เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ตลอดปีการศึกษา

วิธีการดำเนินงาน คณะกรรมการอำนวยการและหรือคณะกรรมการประสานงานดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของสถานศึกษา โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่มีผลต่อการช่วยเหลือ

นักเรียนและข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการ แผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา และการจัดกิจกรรมหรือ โครงการเพื่อสนับสนุนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2 การปฏิบัติตามแผน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ข, หน้า 31-32)

กิจกรรมที่ 1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจบุคลากร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความเข้าใจขั้นตอน วิธีการและมีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน คณะกรรมการประสานงานอาจดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษา ดังนี้

1. ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2. ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความสามารถเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

3. ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

4. ประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

กิจกรรมที่ 2 ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์

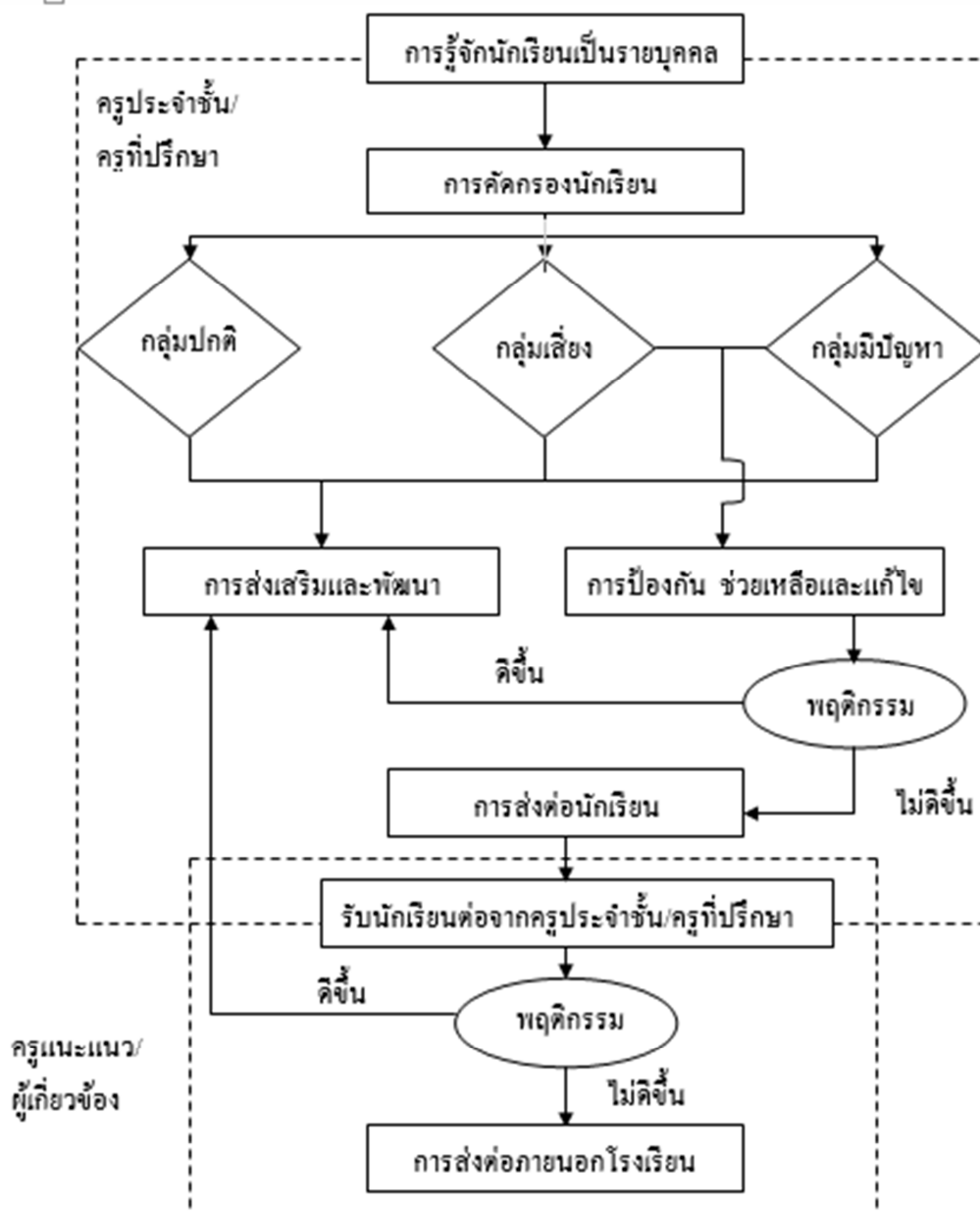
1. เพื่อให้ครูได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดไว้
2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพและความต้องการของนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จะต้องเป็นความร่วมมือกันในการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีบุคลากรหลักในการดำเนินงาน คือ ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา โดยมีภารกิจที่เป็นหัวใจของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 กิจกรรม คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียน
4. การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข
5. การส่งต่อนักเรียน

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้ตามภาพประกอบ 2

กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพประกอบ 2 กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ข, หน้า 35 - 36

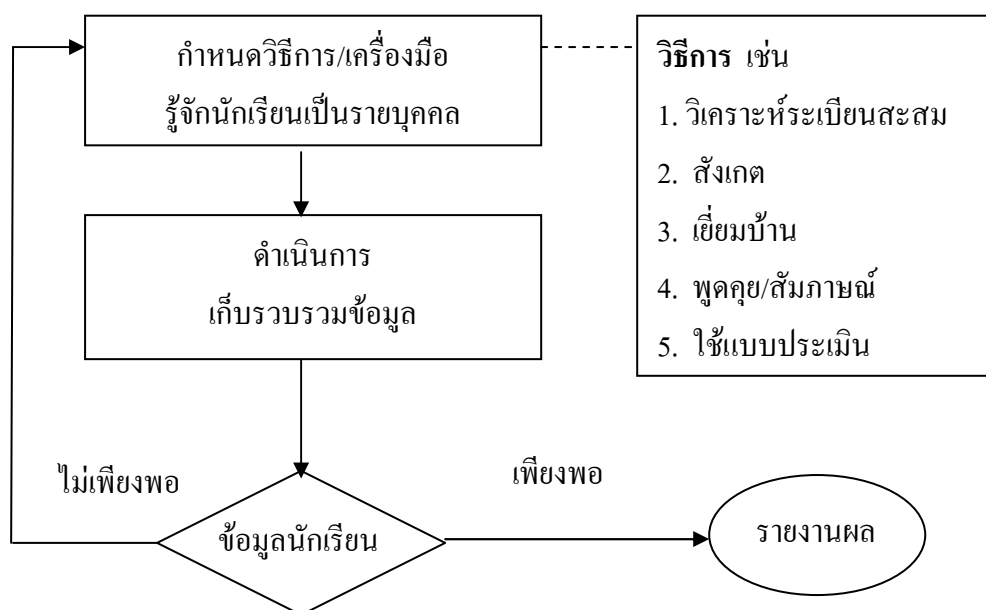
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็งจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งต้องเลือกวิธีการและเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและสามารถนำไปวางแผนเพื่อให้การช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

1. ขั้นตอนการปฏิบัติ

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2547ก, หน้า 53)

- 1.1 จัดครูที่ปรึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มในสัดส่วน ครู : นักเรียน คือ 1 : 20 - 25 คน
- 1.2 ทีมประสานกำหนดวิธีการและเครื่องมือรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 1.3 ทีมประสานอบรมวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในกรณีที่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรม
- 1.4 ครูที่ปรึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน
- 1.5 หากข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีครบถ้วนต่อการนำไปใช้ในการคัดกรองนักเรียนให้ดำเนินการสรุปรายงานผลไปตามลำดับ หากข้อมูลไม่ครบถ้วนเพียงพอสำหรับการคัดกรอง ให้ทบทวนและปรับวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มเติม ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แสดงดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2552, หน้า 5

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

2.1 ร้อยละ 80 ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนในสัดส่วน ครู : นักเรียน คือ 1 : 20 - 25 คน

2.2 นักเรียนทุกคนได้รับการประมวลข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.3 ร้อยละ 80 ของนักเรียน มีข้อมูลประมวลผลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคัดกรองนักเรียนต่อไป ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบและรวบรวมได้ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 37)

3.1 ด้านความสามารถ

3.1.1 ความสามารถด้านการเรียนรู้

3.1.2 ความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ

3.2 ด้านสุขภาพ

3.2.1 ร่างกาย / ความพิการ

3.2.2 จิตใจ / พฤติกรรม

3.3 ด้านครอบครัว

3.3.1 เศรษฐกิจ

3.3.2 การคุ้มครองสวัสดิการ

3.4 ด้านสารเสพติด

3.5 ด้านความปลอดภัย

3.6 พฤติกรรมทางเพศ

3.7 ด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ครอบคลุมทุกด้านนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 38)

4.1 การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก และพฤติกรรมการทำงาน

4.2 การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภายในสถานศึกษา ได้แก่ ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ครูวิชาการ เพื่อนครู และเพื่อนนักเรียน ภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กนักเรียน ญาติที่ใกล้ชิด เพื่อนบ้าน และตัวนักเรียน

4.3 การเยี่ยมบ้าน เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับนักเรียน เช่น สภาพเศรษฐกิจ / สังคม และความสัมพันธ์ในครอบครัว

4.4 การศึกษาข้อมูล

4.4.1 ผลงานของนักเรียน ได้แก่ อัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน สมุดทำงาน แบบฝึกหัด งานฝีมือ/สิ่งประดิษฐ์ โครงการงาน

4.4.2 เอกสาร/หลักฐานอื่นๆ ได้แก่ ระเบียบสะสม การศึกษาเด็กเป็น รายการฉบับบันทึกสุขภาพ บันทึกการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

4.5 การทดสอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสามารถทางการเรียน วัดความถนัด/ความสนใจ วัดทักษะความสามารถด้านต่างๆ ตลอดจนประเมินเพื่อคัดแยกนักเรียน ประกอบด้วยแบบทดสอบที่สถานศึกษาสร้างขึ้นเอง แบบทดสอบระดับชาติ และแบบทดสอบมาตรฐาน

5. แนวทางการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียน

นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน และได้หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัว

นักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน หรือหากจำเป็นต้องเกิดก็ให้เกิดน้อยที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ข, หน้า 39 - 42)

การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามพฤติกรรม ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2-3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยพิจารณาการจัดกลุ่มจากการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลซึ่งสถานศึกษาควรจัดทำเกณฑ์การคัดกรองเอง เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันของสถานศึกษา (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 67)

1. ขั้นตอนการปฏิบัติ

การคัดกรองนักเรียน โดยการจัดแบ่งตามพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 67)

1.1 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประชุมครู เพื่อร่วมกันกำหนด/ปรับปรุง/พัฒนาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของนักเรียนของแต่ละโรงเรียน หรือในแต่ละพื้นที่

1.2 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณาคัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ ในการคัดกรองนักเรียน

1.3 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอบรมแนวทางการคัดกรองนักเรียนให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในกรณีที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาไม่เคยผ่านการอบรม

1.4 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการคัดกรองนักเรียน โดยใช้แบบบันทึก คัดกรองรายบุคคล

1.5 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสรุปผลจากแบบคัดกรองนักเรียน โดยแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

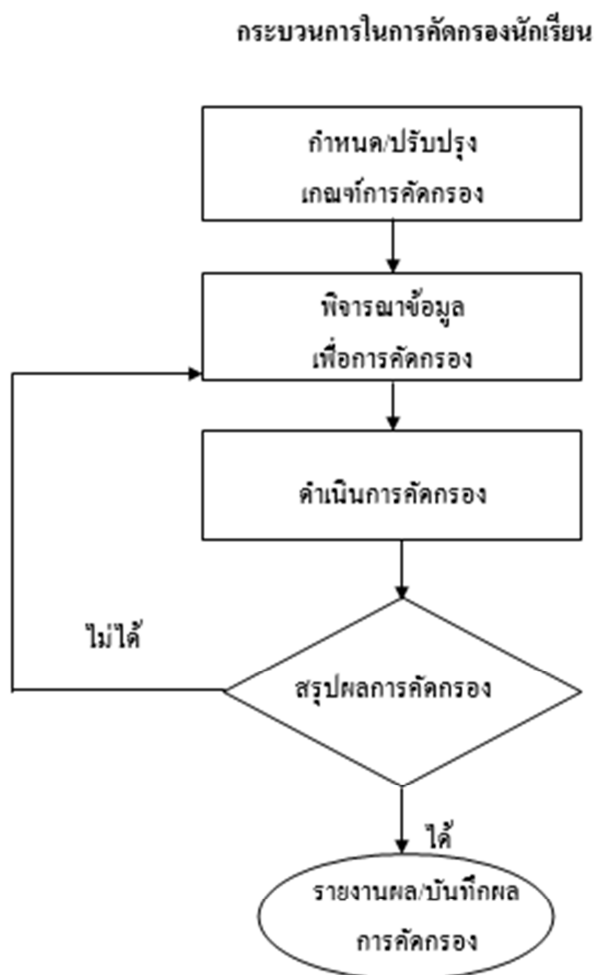
1.5.1 กลุ่มปกติ

1.5.2 กลุ่มเสี่ยง

1.5.3 กลุ่มมีปัญหา

1.6 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารายงานผลการคัดกรองนักเรียน

1.7 นำผลการประเมินไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการในการคัดกรองนักเรียนได้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 กระบวนการในการคัดกรองนักเรียน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 66

ผลจากการคัดกรองนักเรียนจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ข, หน้า 43-44)

1. กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

2. กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัวแสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

3. กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

จากการคัดกรองนักเรียนจะพบนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ฯ, หน้า 66)

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
5. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. เด็กออทิสติก
7. เด็กอัจฉริยะ

ในการดำเนินงานคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์ การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และที่สำคัญอย่าให้นักเรียนรู้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใด ให้ถือว่า ผลการคัดกรองนักเรียนต้องเป็นความลับของสถานศึกษาให้นักเรียนรู้ไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ฯ, หน้า 43)

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จ
 - 2.1 นักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครอง
 - 2.2 มีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 รายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 2.4 รายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายห้อง
 - 2.5 สรุปผลการคัดกรองข้อมูลนักเรียนเป็นรายห้องสำหรับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
 - 2.6 การคัดกรองข้อมูลนักเรียนเป็นระดับชั้นสำหรับสถานศึกษา
3. แนวทางการคัดกรองนักเรียน

การดำเนินงานคัดกรองนักเรียนรายบุคคลมีประเด็นที่ควรพิจารณาและเครื่องมือหรือแหล่งข้อมูลประกอบตามตัวอย่าง ดังนี้ ที่มา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550ก, หน้า 44)

การคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ จะทำให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของนักเรียน เพื่อใช้ในการพิจารณานักเรียน ทั้งด้านการส่งเสริมศักยภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวัยของตนได้อย่างปกติ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีรูปแบบที่หลากหลายที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถเลือกใช้ได้ตามสภาพและความเหมาะสม เช่น (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 55)

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
2. การประชุมผู้ปกครองนักเรียน
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. โครงการพิเศษต่าง ๆ ฯลฯ

การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้มีลักษณะเหมือนบ้านเพื่อให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคย หนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นบริการที่จัดให้นักเรียนทุกคนโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 71)

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและประเมินตนเอง ได้รับรู้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพ รู้จักวิธีการปรับตัวและพัฒนาตนเอง
2. เห็นความสำคัญของการเรียนและการทำงาน ตลอดจนวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขผลการเรียนที่ติดค้างสามารถจบการศึกษาได้
3. ฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การฟัง การพูดและการแก้ปัญหา
4. ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความสามารถพิเศษของแต่ละคน เพื่อเป็นบันได ขั้นแรก ที่นำไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น
5. ให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทันท่วงที
6. เป็นเวลาที่ใช้ในการทำ ความรู้จักและคัดกรองนักเรียน เช่น การทำระเบียบสะสม ทำแบบประเมินพฤติกรรม ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนการสัมภาษณ์นักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 82)

1. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียน
2. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นกำหนดหัวข้อเรื่องการจัดกิจกรรมตามข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจ
3. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม
4. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม
5. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมในช่วงปลายภาคเรียน
6. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาส่งผลการประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูมไปตามลำดับชั้นแนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่อให้การจัดกิจกรรมโฮมรูมเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนสูงสุดและอย่างแท้จริง จึงควรดำเนินการตามแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 79)
 1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูมโดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้
 - 1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม
 - 1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น
 - 1.3 ควรมีการจัดทำหลักฐานบันทึกการจัดกิจกรรมทั้งก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ และสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังกิจกรรมโฮมรูมทุกครั้ง
 - 1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมและจัดทำรายงาน
 2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือจัดทำคู่มือในการจัดกิจกรรมโดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน แต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพและตามเหตุการณ์
 3. ใช้วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม
 4. ใช้วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) เป็นการพบปะกันระหว่างครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือร่วมใจกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

ขั้นตอนการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 88)

1. ทีมประสานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ จากผลการประเมินและการประชุมที่ผ่านมา

2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการจัด ประชุมแต่ละครั้งให้ชัดเจน

3. ประชุมทีมประสานเพื่อวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรม เช่น จัดทำคำสั่ง โรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ เตรียมเอกสารและอาคารสถานที่ เป็นต้น

4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเตรียมข้อมูลนักเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้

5. ครูดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน และต้องสื่อสารในทางบวก มีท่าทีเป็นมิตร

6. ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

7. ครูบันทึกการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

8. ครูประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เพื่อสถานศึกษาจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

9. นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการประชุมครั้งต่อไป

แนวดำเนินการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 80 - 81)

1. การเตรียมการ

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมอย่างดีก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2. การสื่อสาร

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึก ทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่อง ของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียนแสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่ จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3. การจัดกิจกรรมในการประชุม

การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมอย่างเต็มที่นั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครองและระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อนแล้วจึงมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การสรุปผลและการบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง

ในการประชุมแต่ละครั้งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ ดังนี้

4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง

4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีความสามารถมากขึ้นหรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ปัญหานักเรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ

ความหมาย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึงกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง เพื่อการค้นพบศักยภาพของตนเองและพัฒนาให้เต็มศักยภาพ และมุ่งเน้นการส่งเสริมด้านระเบียบวินัย หน้าที่ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9)

จุดมุ่งหมาย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 28)

1. การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ได้แก่
 - 1.1 ด้านร่างกาย
 - 1.2 ด้านสติปัญญา
 - 1.3 ด้านอารมณ์
 - 1.4 ด้านสังคม
2. สร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ
3. ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 28-29) ได้อธิบายลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

แนวดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อย่างแท้จริง สถานศึกษาควรดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9)

1. สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดได้ หลายรูปแบบ ทั้งในลักษณะจัดแยกหรือบูรณาการ ทั้งกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนไว้ด้วยกัน

2. เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม สาระ
3. สนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง
4. ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม
5. ให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

ข้อควรตระหนักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน

ในการการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนของสถานศึกษานั้น สิ่งที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพึงตระหนักและควรระมัดระวัง ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 48)

1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือการต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือ ผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใย ความเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรนำกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียนร่วมกับสถานศึกษา

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพนักเรียน ควรเป็นกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของนักเรียน เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น

การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้ได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหากลับมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้นตามที่สถานศึกษา หรือชุมชนคาดหวัง

การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข

การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน ซึ่งหากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องให้ความดูแลเอาใจ ใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพและเป็นคนดีของสังคมต่อไป

ในการจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่

มีปัญหาที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสนใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติ

การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนมีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย เช่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 49)

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
2. กิจกรรมในชั้นเรียน
3. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
4. การสื่อสารกับผู้ปกครอง
5. กิจกรรมชมเสริม
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
7. การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาของนักเรียน ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและพึงประสงค์

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาทำการศึกษาผลการคัดกรอง และข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดปัญหาและปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือ พร้อมทั้งนัดวัน เวลาและสถานที่ให้คำปรึกษา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ตามกระบวนการการให้คำปรึกษา คือ

- 2.1 สร้างสัมพันธภาพ
- 2.2 พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา
- 2.3 กำหนดวิธีการและดำเนินการช่วยเหลือ
- 2.4 ยุติการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการให้คำปรึกษา

4. หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ครูก็ต้องการส่งเสริมตามสภาพปัญหา แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้ส่งต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง

5. ยุติการปรึกษา

กิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการปรับพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งรายบุคคล และรายกลุ่มในชั้นเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเลือกวิธีการ หรือเทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหา
2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องวางแผนและพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียน เช่น
 - 2.1 ฝึกฝน/ปฏิบัติ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การฝึกพูดหน้าชั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการพูด
 - 2.2 การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เช่น การแจกอุปกรณ์การทดลอง การรวบรวมสมุดแบบฝึกหัด เป็นต้น
 - 2.3 การจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้บทบาทหน้าที่หรือฝึกฝนความรับผิดชอบ
3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมตามแผน
4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชา อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่
6. ดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมใหม่
7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ
8. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาส่งต่อครูแนะแนวหรือ ฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อตามระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้นและนักเรียนจะเกิดความรู้สึกรักภูมิใจในตนเอง จากการ ได้ทำงานในกิจกรรมกลุ่มหรือได้แสดงออกถึงความสามารถส่วนตน

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) เป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจัดเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีจุดแข็งด้านสัมพันธภาพหรือมีความมั่นคงทางอารมณ์ หรือมีความเป็นผู้นำและมีความสามารถเฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการดูแล

ช่วยเหลือเพื่อน เช่น ความสามารถทางการเรียน ด้านดนตรี ศิลปะ กีฬาหรือทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาหาทางเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

- 2.1 จัดกลุ่มเพื่อนในการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- 2.2 จัดนักเรียน 1 คน ที่มีความสามารถ / ความเหมาะสมที่จะช่วยเพื่อน ๆ เป็นกลุ่ม เช่น การทบทวนการเรียนในวิชาต่าง ๆ

- 2.3 จับคู่ให้นักเรียนให้เป็นคู่ดูแลช่วยเหลือกัน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจับคู่กับเพื่อนเพื่อนำไปสู่การทำกิจกรรมที่ได้แสดงความสามารถที่นักเรียนคนนั้นสนใจ เช่น นักเรียนที่มักเก็บตัวก็ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพเข้าสู่สังคม

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมตามแผน

4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชาต่าง ๆ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

7. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การสื่อสารกับผู้ปกครองเป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การโทรศัพท์สนทนา การเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน การส่งหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์ เป็นต้น ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะของการสื่อสาร ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทราบถึงจิตวิทยาการสื่อสารหรือเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับสาระหรือวัตถุประสงค์ที่จะสื่อให้ผู้ปกครองทราบหรือเข้าใจ กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบถึงปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน เกิดความตระหนักและมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

ขั้นตอนการสื่อสารกับผู้ปกครอง

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนดำเนินการสื่อสารกับผู้ปกครอง
3. โรงเรียนอบรมครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจใน ความสำคัญของการสื่อสารกับผู้ปกครอง และให้มีจิตวิทยาและทักษะในการสื่อสารสามารถ สื่อสารกับผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น
 - 4.1 ทางโทรศัพท์
 - 4.2 การส่งไปรษณีย์
 - 4.3 การเชิญผู้ปกครองมาพบ
5. ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ปัญหา ของนักเรียน
6. ประเมินความร่วมมือของผู้ปกครองและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน
7. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่
8. ดำเนินการตามแผนพฤติกรรมใหม่
9. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ
10. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

กิจกรรมซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันวางแผนในการสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียนที่เรียนอ่อน เรียนซ้ำหรือเรียนไม่ทันเพื่อนในสาระต่าง ๆ ซึ่งอาจจะแยกประเภทของปัญหา ด้านการเรียนจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น เรียนซ้ำจากข้อจำกัดทางความสามารถ เซาว์นปัญญา หรือจากปัญหาพฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็ก เป็นต้น แล้วจึงดำเนินการแก้ไขสาเหตุของปัญหาต่อไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริม

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับครูผู้สอน ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมแก่นักเรียน

3. กำหนดวัน เวลา สถานที่และครู ในการสอนซ่อมเสริมและแจ้งนักเรียนที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเข้ารับการสอนซ่อมเสริม

4. ติดตาม ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริมของนักเรียนเป็นระยะ

5. หากนักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมใหม่

6. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมใหม่

7. ประเมินผลการสอนซ่อมเสริมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมจะช่วยให้นักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ได้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชาที่ตนเรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อนและให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองในเรื่องการเรียนมากขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้ปกครองรับทราบปัญหาทางการเรียนของบุตรหลานและใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมในสถานศึกษาที่จัดเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือศักยภาพด้านต่าง ๆ ของนักเรียนนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายอบรม การจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิต

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. ครูที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปรึกษาและวางแผนช่วยเหลือ นักเรียนกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมหลักสูตรในสถานศึกษา เช่น การจัดตั้งชมรม การจัดตั้งกลุ่มพัฒนาตนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2. พิจารณาเลือกกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมในการช่วยเหลือนักเรียนตามกรณีของปัญหา

3. วางแผนและจัดระบบการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินกิจกรรมตามแผน

5. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

6. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกกิจกรรมใหม่

7. ดำเนินการตามแผนกิจกรรมใหม่

8. ประเมินผลการจัดกิจกรรมใหม่

9. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือ ฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือส่วนรวม นักเรียนจะเกิดความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าหรือภาคภูมิใจในตนเองจากการแสดงออกถึงความสามารถที่ตนมีอยู่

การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทำให้ครูได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียนทั้งสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถประเมิน สาเหตุปัญหา แล้วดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนการเยี่ยมบ้านนักเรียน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุ ของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการ วางแผนการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยมีการกำหนดวัน เวลาและประสานงานให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า

3. สถานศึกษาเตรียมความพร้อมในการเยี่ยมบ้าน โดยจัดอบรมครูให้มีทักษะในการ สื่อสารกับผู้ปกครอง และมีแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ไข ปัญหานักเรียน

4. สรุปผลการเยี่ยมบ้านนักเรียนและวางแผนการช่วยเหลือและแก้ไข ปัญหาาร่วมกับผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5. หากช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตาม สภาพและความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาหาแนวทางการช่วยเหลือนักเรียน

6. ดำเนินการตามแผนกิจกรรมใหม่

7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการช่วยเหลือของนักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม และเมื่อได้ทำการสืบค้นหาสาเหตุและแหล่งที่เป็นปัญหาได้แล้ว จะต้องหาวิธีการและวางแผนดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนได้ตรงจุดหมายและจะต้องคำนึงว่าถ้าปัญหาใดที่เกินขอบเขตแห่งความรู้ความสามารถของตนแล้ว ควรจะส่งต่อนักเรียนผู้นั้น ไปยังผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะ เพื่อรับการ แก้ไขและช่วยเหลือหรือบำบัดให้ตรงตามกรณีต่อไป

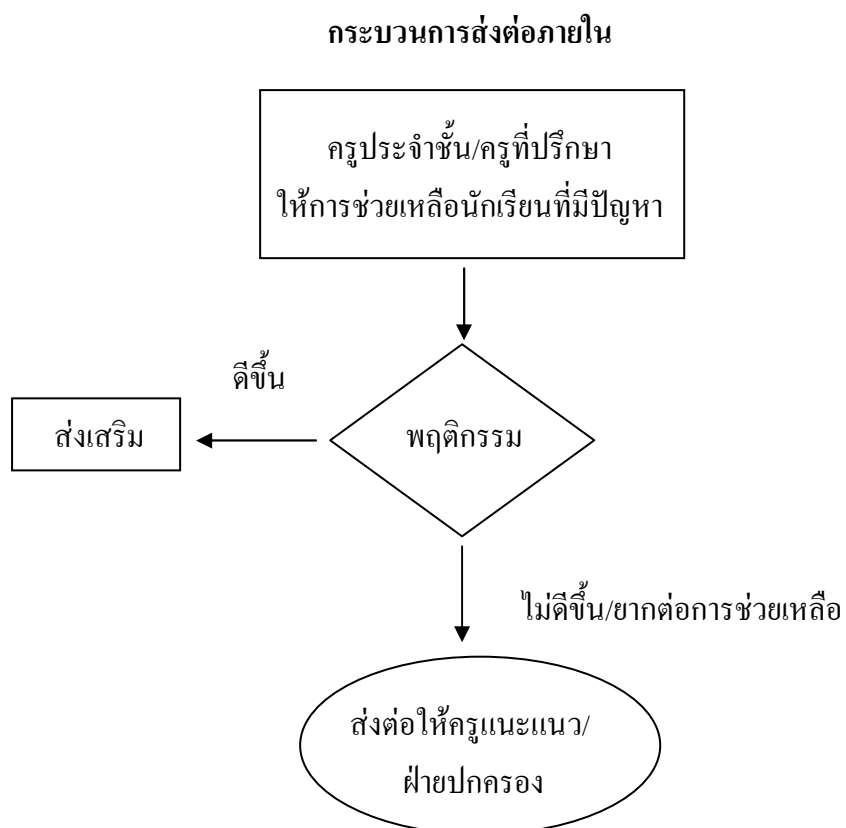
การส่งต่อนักเรียน

ในการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านกรณีที่ได้มีความสามารถพิเศษ หรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ให้นักเรียน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

การส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 51 - 52)

การส่งต่อภายใน

ในกรณีที่ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาแล้ว แต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะส่งต่อนักเรียนให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองดำเนินการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการส่งต่อภายในได้ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2554, หน้า 132)

ภาพประกอบ 5 กระบวนการส่งต่อภายใน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 132

ขั้นตอนการดำเนินงานส่งต่อภายใน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะดำเนินการส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้อง ที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของปัญหาและความต้องการของนักเรียนโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 133)

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้วยวิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ
2. ประเมินผลและติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังดำเนินการช่วยเหลือ หากพฤติกรรมดีขึ้นให้ดำเนินการส่งเสริมนักเรียนตามความเหมาะสม แต่หากไม่ดีขึ้นหรือมีพฤติกรรมที่ยากต่อการช่วยเหลือให้ดำเนินการส่งต่อภายใน

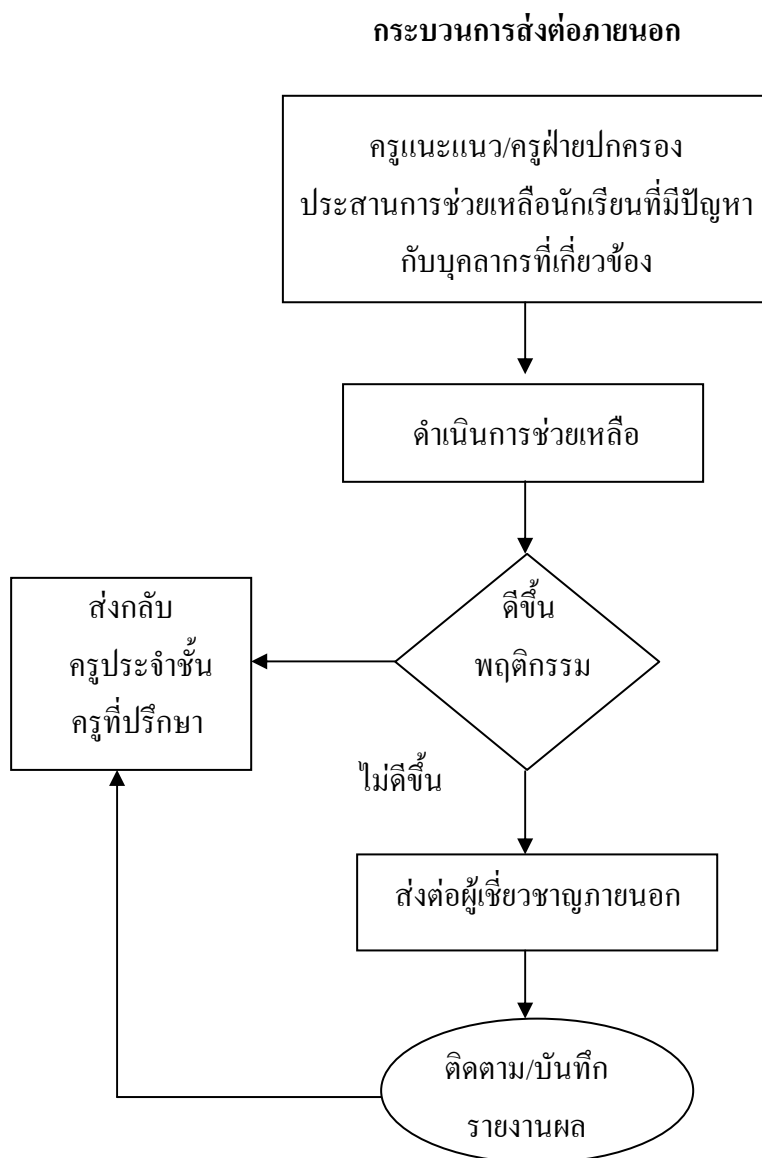
3. ส่งต่อนักเรียนให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองในกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น และติดตามผลการช่วยเหลือหลังการส่งต่อ โดยประสานงานกับครูแนะแนว/ฝ่ายปกครองหรือบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงานส่งต่อภายใน

การส่งต่อภายในสถานศึกษามีแนวทางที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรถือปฏิบัติตามแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ ที่มา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 52)

การส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษาโดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อ และมีการติดต่อเพื่อรับทราบผลในการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพจึงมีกระบวนการ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 155)

ภาพประกอบ 6 กระบวนการส่งต่อภายนอก

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 155

ขั้นตอนการดำเนินการส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหายุ่งยากซับซ้อน และต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทาง โดยครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองรับผิดชอบในการประสานงานขอความช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณสุขหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

(กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 156)

1. รวบรวม/สรุปแนวทางแก้ไขปัญหาจากสรุปการประชุมรายการนี้
2. ประสานความช่วยเหลือกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย
4. ติดตามประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังการช่วยเหลือ
5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้ส่งกลับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
6. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น พิจารณาส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก
7. ประสาน ติดตามผลการช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณสุขหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มา

ผลสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 55)

1. บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้รับผิดชอบวางระบบและดำเนินงานตามระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับการกิจหลักของสถานศึกษาได้
4. สร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย
5. มีสารสนเทศของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. มีข้อมูลการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานสรุปรายงาน

7. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีกระบวนการดำเนินงานทั้งด้านการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม เพื่อใช้ในการดำเนินงาน และต้องมีการประสานงานขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคลากรและองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรสำคัญ ในการดำเนินงานตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 33-34)

กิจกรรมที่ 1 ประเมินเพื่อทบทวน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับและนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการทำงาน
2. เพื่อให้ได้รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นสำหรับ การจัดทำสรุปรายงานของสถานศึกษาต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

1. คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น
2. ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งหรือผู้แทนครูในแต่ละระดับ ซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ ทักษะในการประเมิน โดยดำเนินการประเมินสลับระหว่างระดับชั้น
3. นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น
4. ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
5. ผู้ทำหน้าที่ประเมินจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

กิจกรรมที่ 2 ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ได้รับรายงานสรุปผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียน และปีการศึกษา
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาระบบวิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

1. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอประธานคณะกรรมการดำเนินงานทุกสิ้นภาคเรียน

2. คณะกรรมการดำเนินงานในแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงาน

3. คณะกรรมการประสานงานจัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากประธานคณะกรรมการดำเนินงานและจากการประเมิน เพื่อทบทวนแล้วนำมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของสถานศึกษา เสนอคณะกรรมการอำนวยการ

4. คณะกรรมการอำนวยการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 ประชุมพิจารณารายงานจากคณะกรรมการประสานงาน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

4.2 นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนที่ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับนักเรียนในโรงเรียน ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกตัวแปรเป็นสถานภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู มาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปสนับสนุนการดำเนินงาน หรือให้ขวัญกำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมกับครูในระดับต่าง ๆ เป็นครั้งคราว

5. กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน POLDCA-Co คือ การวางแผน (Planning) โครงสร้างองค์กร (Organizing) การนำองค์กร (Leading) การปฏิบัติการ (Doing) การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล (Controlling) การปรับปรุงพัฒนา (Acting) การประสานงาน (Coordinating)

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การวิเคราะห์บริบทสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน การคัดกรองนักเรียน จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดกลยุทธ์ เป้าหมายและตัวชี้วัดให้ชัดเจนกำหนดแผน/โครงการและกิจกรรม

2. การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) ประกอบด้วย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอก

โรงเรียน การออกแบบโครงสร้างองค์กรขึ้นอยู่กับบริบทขนาด และสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียน มีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง

3. การนำองค์กร (Leading) ประกอบด้วย ผู้บริหารต้องศึกษาข้อมูล นโยบาย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน แบบอย่างที่ดี และเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมตามระบบ สามารถสร้างแรงจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรทุกคน

4. การปฏิบัติการ (Doing) ทีมงาน (Staff) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูช่วยผู้ปกครอง ทีมนักเรียน ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ขนาดของทีมงานขึ้นอยู่กับบริบท ขนาดโรงเรียน ปริมาณนักเรียน และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทีมงานต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการพัฒนาและสรุปผลการทำงานร่วมกันอยู่อย่างสม่ำเสมอ

5. การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล (Controlling) มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ จัดทำแผนการควบคุม ติดตามและประเมินผล จัดทำเครื่องมือบันทึกผลการปฏิบัติและการรายงานผลการปฏิบัติ ควรจัดทำระบบ โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อให้การทำงานเป็นระบบมากขึ้น

6. การปรับปรุงพัฒนา (Acting) โดยนำ ผลการตรวจสอบติดตามเสนอต่อที่ประชุมของโรงเรียน ให้ระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย วิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์และแสวงหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ได้มาตรฐาน ตามกระบวนการบริหารต่อไป

7. การประสานงาน (Coordinating) เป็นหัวใจของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ต้องใช้ทักษะการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างรอบด้าน ใช้เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเครือข่ายเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายประสบความสำเร็จ

6. แนวคิดการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

6.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

จากการศึกษาเกี่ยวกับชื่อที่ใช้เรียกกันของเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีการสนทนากลุ่ม พบว่า ชื่อภาษาไทยมีการเรียกกันเพียงชื่อเดียวคือ “การสนทนากลุ่ม” ส่วนชื่อที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษ พบว่ามี 3 ชื่อ ได้แก่ “Focus group discussion” “Focus groups” “Focus group interview” และเมื่อศึกษาในรายละเอียดของทั้ง 3 ชื่อนี้พบว่า มีความหมายหรือแนวทางในการดำเนินการไม่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการเรียกชื่อเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีการสนทนากลุ่มในรูปแบบภาษาอังกฤษ รายงานการวิจัยเล่มนี้จึงขอใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษคำว่า “Focus group discussion” เป็นหลักในการนำเสนอ

ในการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นความหมายของเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีการสนทนากลุ่ม พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้หลากหลาย ดังนี้

การสนทนากลุ่ม เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับผู้ที่ถูกสัมภาษณ์กลุ่มเล็ก ๆ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ต้องการได้ข้อมูลจากการพิจารณาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้ที่นำมาใช้ในการสนทนากลุ่มจะเป็นบุคคลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตนเองศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยปกติจะใช้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประมาณ 8-12 คน หากใช้จำนวนน้อยกว่า 8 คน จะถือว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เป็นตัวแทน แต่ถ้าใช้มากกว่า 12 คน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน (วานิช มาลัย และ อรสา ปานขาว, 2548, หน้า 34)

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การที่จัดให้มีกลุ่มคนที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุดและคาดว่าเป็นกลุ่มที่ตอบประเด็นคำถามที่นักวิจัยสนใจได้ดีที่สุดมีสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม มีจำนวน 7-8 คน เป็นกลุ่มที่ลักษณะได้ตอบและโต้แย้งกันดีที่สุด ก่อให้เกิดการสนทนาที่เปิดกว้างที่จะให้ทุกคนไม่อายุคนวิพากษ์วิจารณ์ได้ดีที่สุดในกรณีที่มีสมาชิก 9-12 คน ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่วงสนทนาอาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อย หันหน้าเข้าสนทนากันเอง แต่ในกรณีนี้อาจจะลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่มและยากต่อการสรุปประเด็นปัญหาหรือวิเคราะห์ข้อมูล (เกษมสิงห์ เฟื่องฟู และคณะ, 2551, เว็บไซต์)

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การร่วมพูดคุยกันอย่างสนิสนระหว่างผู้ทำการสนทนาและผู้ร่วมสนทนา หรือระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key informants) การสนทนากลุ่มควรมีสมาชิกในวงสนทนา 7 – 8 คน เพื่อให้มีการโต้แย้งได้พอเหมาะ ผู้นำการสนทนาต้องกำหนดประเด็นคำถามล่วงหน้า โดยมีคำถามหลักหรือคำถามประเด็นหลักของการศึกษา การเตรียมประเด็นคำถาม คำถามทุกข้อต้องประกอบด้วยตัวแปร นำตัวแปรมาสร้างคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน คำถามแต่ละข้อต้องตั้งสมมุติฐานย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2551, หน้า 146)

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบหนึ่ง เป็นการสัมภาษณ์และสนทนาแบบเจาะประเด็นด้วยการเชิญผู้ร่วมสนทนามารวมเป็นกลุ่มอย่างเจาะจงตามคุณสมบัติที่นักวิจัยกำหนด แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ตอบ ถกปัญหา อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยน

ทัศนะนั้นอย่างกว้างขวางในประเด็นต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงเพื่อที่จะหาข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็นสำหรับตอบคำถามวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ (วรณีย์ แกมเกตุ, 2551, หน้า 254-255)

การสนทนากลุ่ม เป็นการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยภายในกลุ่ม โดยมีความเชื่อว่า กลุ่มคนที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมสนทนานั้น เป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่สามารถให้ข้อมูลในประเด็นที่เราสนใจได้ ซึ่งการแลกเปลี่ยนในวงสนทนาจะใช้ภาษาที่ง่ายและเป็นกันเอง

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูลในลักษณะเป็นกลุ่ม ภายใต้กรอบประเด็นที่สนใจศึกษา

6.2 วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

ในเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีการสนทนากลุ่มไปใช้ในงานศึกษาวิจัย ผู้วิจัยต้องทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์หลักของการสนทนากลุ่ม เพื่อสามารถนำเอาเทคนิคดังกล่าวไปใช้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาการวิจัยของผู้วิจัย ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปจำแนกเป็นรายชื่อได้ดังนี้ (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยชิน แสงวงดี, 2549, หน้า 9)

1. ใช้เพื่อสร้างให้เกิดสมมติฐานใหม่ ๆ
2. ใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทัศนคติของกลุ่มประชากรต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่สนใจจะศึกษา
3. ใช้ในการทดสอบแนวความคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นใหม่ ๆ
4. ใช้ในการประเมินผลการวิจัยต่าง ๆ หรือโครงการพัฒนา
5. ใช้ในการทดสอบแบบสอบถามและเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน
6. ใช้เพื่อเป็นการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือยังไม่แน่ชัดในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำคำตอบจากการสนทนากลุ่มไปอธิบายเพิ่มเติม
7. ใช้ประโยชน์ในการทำการศึกษานำร่องศึกษาบางเรื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการทำกรณีศึกษา (Case study) ต่อไป

6.3 ข้อตกลงเบื้องต้นของการสนทนากลุ่ม

จากการศึกษาประเด็นข้อตกลงเบื้องต้นของเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีการสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดสนทนากลุ่มเป็นการจัดให้มีการนั่งสนทนากันระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มคนที่เป็นผู้รู้ที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละครั้งและคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นคำถามที่

นักวิจัยสนใจศึกษาได้ดีที่สุดหรือสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยได้คำตอบที่เป็นเหตุผลที่ดีที่สุดและอาจกล่าวได้อีกว่าสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มจะต้องมีลักษณะต่าง ๆ ใกล้เคียงกันมากที่สุด (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวงศ์, 2549, หน้า 2)

การสนทนากลุ่มต้องมีมากกว่า 3-4 คน ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มที่นักวิจัยจะทำการสนทนาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ไม่ใช่กลุ่มที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ แต่เป็นการรวมกลุ่มหรือนัดหมายให้เกิดขึ้นแล้วจัดสร้างบรรยากาศในการสนทนาให้มีความเป็นธรรมชาติและสร้างสรรค์ให้เกิดการเสวนากันในลักษณะที่เป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ซึ่งอาจแสดงความคิดเห็นทั้งสอดคล้องและขัดแย้งได้ ดังนั้นสมาชิกกลุ่มมีเพียง 3-4 คน ก็อาจไม่เกิดการโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายเท่าที่ควร เพราะเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กเกินไป ประกอบกับรูปแบบเป็นการจัดตั้งกลุ่ม ทั้งนี้ นักวิจัยและสมาชิกภายในกลุ่มอาจยังไม่คุ้นเคยกัน ทำให้บรรยากาศการโต้แย้งหรือการนำเสนอแนวคิดต่างๆ อาจเกิดขึ้นได้น้อย ดังนั้นกลุ่มนักวิจัยทางธุรกิจหรือทางการตลาดและนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่นำวิธีการสนทนากลุ่มย่อยมาใช้ จึงนำหลักการของนักจิตวิทยาสังคมและจิตวิทยาคลินิกที่ใช้ในการทดลองศึกษาการโต้แย้งของคนเป็นกลุ่มว่า กลุ่มคนที่มีขนาดระหว่าง 7-8 คน จะเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการตอบโต้และการโต้แย้งกันได้ดีที่สุดและเป็นขนาดกลุ่มที่ก่อให้เกิดการสนทนาที่มีลักษณะเปิดกว้าง ที่จะให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนมีการแลกเปลี่ยนและกล้าแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระและวิพากษ์วิจารณ์ได้ดีที่สุด (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวงศ์, 2549, หน้า 3)

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ข้อตกลงเบื้องต้นในการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ประกอบด้วย 1) สมาชิกกลุ่มที่นำมาจัดสนทนาควรมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน 2) สมาชิกกลุ่มที่มีความเหมาะสมในการจัดสนทนาประมาณ 7-8 คน 3) ผู้ดำเนินการสนทนาต้องเป็นผู้มีความสามารถเข้าใจภาษาท้องถิ่นและควบคุมการสนทนาได้ดี 4) สถานที่และบรรยากาศดีและควรเป็นอิสระจากการรบกวนจากภายนอก และ 5) ผู้เก็บข้อมูลต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการศึกษา

6.4 องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มมีองค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้ถามคำถามและเป็นผู้นำ ตลอดจนกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและละเอียดที่สุด

ภายในเวลาที่กำหนด ผู้ดำเนินการสนทนาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และวิธีการควบคุมประเด็น หรือการสนทนาแบบกลุ่มเป็นอย่างดี ผู้ดำเนินการสนทนาต้องชักจูงให้สมาชิกภายในกลุ่มอธิบายความรู้สึกในประเด็นที่ซักถามนั้นออกมาให้ได้ว่ามีความคิดเห็นหรือมีทัศนคติอย่างไร ผู้ดำเนินการสนทนาต้องมีความเข้าใจในปัญหา วัตถุประสงค์และแนวทฤษฎี ตลอดจนประเด็นหรือสมมติฐานของงานศึกษานั้น ๆ คิมากพอ และในระหว่างที่นึ่งทำการสนทนากันนั้น ผู้ดำเนินการสนทนาต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับไปด้วยตลอดเวลา โดยพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่น ๆ ที่ได้รับในคำตอบมาก่อน เพราะคำถามที่ตั้งหรือกำหนดไว้นั้นเป็นเพียงกรอบคำถามที่กำหนดไว้เบื้องต้น ดังนั้นการถามคำถามจริง ๆ ทั้งวิธีการถามและการใช้คำพูด ตลอดจนการขยายข้อความออกไปเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาเข้าใจและตอบได้ตรงประเด็นจริง ๆ นั้นจึงเป็นบทบาทและหน้าที่หลักที่สำคัญที่สุดของผู้ดำเนินการสนทนา

1.2 ผู้จัดบันทึกการสนทนา เป็นผู้ที่ยกยจดบันทึกการสนทนา โดยทำหน้าที่จดคำพูดเท่าที่จดได้ทัน ตลอดจนการจดอากัปกริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนาด้วย เพราะการไม่พูดหรือการนั่งเฉย อาจไม่ใช่การไม่มีความเห็น เพราะการแสดงออกทางแววตาหรือท่าทางก็อาจแสดงถึงความคิดเห็นหรือตอบคำถามได้ ดังนั้นผู้จัดบันทึกการสนทนาต้องจดสิ่งเหล่านี้ลงไปด้วย ซึ่งข้อบันทึกของผู้จัดบันทึกนี้สามารถใช้อ่านเป็นข้อสรุปของการสนทนากลุ่มในแต่ละครั้งได้ และสามารถนำไปประกอบหรือยืนยันข้อมูลบางส่วนจากการถอดเทปได้อีกด้วย เพื่อให้ทราบว่าเสียงที่ตอบคำถามที่ปรากฏในเทปนั้นเป็นเสียงตอบของใครบ้าง หรือแลกเปลี่ยนกันได้อย่างไร ผู้จัดบันทึกคำสนทนา นอกจากจะช่วยจัดบันทึกแล้ว ยังมีหน้าที่อีกอย่างคือการคอยสะกิดเตือน หรือบอกผู้ดำเนินการสนทนาในกรณีที่ผู้ดำเนินการสนทนาลืมหรือข้ามคำถามที่ต้องการถามไปและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้จัดบันทึกคำสนทนาคือ เมื่อเริ่มต้นสนทนาผู้จัดบันทึกคำสนทนาต้องเขียนผังการนั่งสนทนากลุ่มให้ผู้ดำเนินการสนทนาด้วย เพราะจะช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาทราบว่าในกลุ่มสนทนามีใครบ้าง ชื่ออะไร นั่งอยู่ตรงไหนของวงสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาจะได้เรียกชื่อผู้เข้าร่วมกลุ่มได้ถูกต้องและอีกหนึ่งแผ่นก็เขียนไว้ให้ผู้จัดบันทึกคำสนทนาเอง เพื่อได้ทราบว่า ใครนั่งตรงไหนบ้าง ทำการจดบันทึกได้ง่ายและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

1.3 ผู้ช่วยจะทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือทั่วไป เช่น คอยช่วยเตรียมสถานที่ จัดสถานที่ หรือคอยให้ความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในวงสนทนา เช่น การบริการน้ำดื่ม ขนม บันทึกเทป เปลี่ยนเทป ตลอดจนกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดเห็นในกลุ่มหรือเข้าไปรบกวนสมาชิกในวงสนทนา

2. แนวทางในการสนทนา

ในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง ประกอบด้วยแนวทางในการสนทนาดังนี้

2.1 กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา ซึ่งการกำหนดหัวข้อเรื่องนี้อาจเกิดมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ในสังคมขณะนั้นหรือเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ หรือประเด็นที่คลุมเครือมาจากการศึกษาปริมาณต่าง ๆ

2.2 กำหนดประเด็นหรือตัวแปร เป็นการกำหนดตัวแปรหรือตัวบ่งชี้ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาสร้างเป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนา ซึ่งการกำหนดประเด็นหรือตัวแปรนั้นทำได้โดยการพิจารณาประเด็นย่อยมาจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาว่าวัตถุประสงค์นั้นต้องการทราบอะไรก็สามารถกำหนดเป็นประเด็นหรือสมมติฐาน หรือตัวแปรออกมา แล้วนำมาสร้างเป็นแนวคำถามย่อย ๆ

2.3 แนวคำถามหรือกรอบคำถาม เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จากการนำคำถามที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อย่อย ๆ แล้วจัดลำดับหรือผูกให้เป็นเรื่องราว เพื่อนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอนและจัดลำดับความคิดเป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อใหญ่ ๆ เช่น หมวดคำถามเกี่ยวกับเรื่องในอดีต แล้วหมวดคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบันและในอนาคต เป็นต้น

2.4 รูปแบบการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา เป็นแนวทางในการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมในกลุ่มสนทนาซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในการศึกษารุ่นนี้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด รูปแบบการคัดเลือกนี้อาจทำเป็นแบบสอบถามย่อยหรือตารางคัดเลือกก็ได้ ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มนี้ เมื่อใช้เสร็จในแต่ละครั้งควรเก็บไว้เพราะบางครั้งอาจจะมีประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. อุปกรณ์สนาม

ในการจัดสนทนากลุ่ม อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญคือ เทปบันทึกเสียง เพราะในวงสนทนานั้น ตลอดการดำเนินกิจกรรม กลุ่มสนทนาจะมีการถกประเด็นปัญหาและมีการโต้แย้งเป็นกระแสความคิดที่ค่อนข้างหลากหลายเสี่ยงหลากหลายความคิด ดังนั้นจึงต้องทำการบันทึกเสียงสนทนาไว้ เพราะคำตอบที่เป็นประเด็นขัดแย้งหรือสอดคล้องหรือเห็นด้วยถือเป็นหัวใจสำคัญของการสนทนากลุ่ม ดังนั้นเทปบันทึกเสียงจึงเป็นอุปกรณ์บันทึกข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถจัดเก็บรายละเอียดและคำตอบของผู้เข้าร่วมสนทนาในประเด็นปัญหาที่ศึกษาได้ ซึ่งในการจัดสนทนากลุ่มความคิดเห็นที่หลากหลายเหล่านั้นจะเป็นตัวช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในแนวทางที่ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น ในการจัดสนทนากลุ่มควรใช้เทปบันทึกเสียงจำนวน 2 เครื่องและทำการบันทึกข้อมูลเหลื่อมกันประมาณ 5 นาที เพื่อบันทึกข้อมูลส่วนที่อาจจะเสียไปในช่วงการเปลี่ยนเครื่อง

ถอดเทปและเป็นประโยชน์ในการป้องกันข้อมูลที่บันทึกไม่ได้ในตัวเทปเครื่องใดเครื่องหนึ่ง นอกจากนี้การมีเทปเพื่อบันทึกข้อมูลแบ่งเป็น 2 ชุดยังช่วยป้องกันการสูญหาย และเมื่อจบการสนทนายังสามารถนำมาแบ่งกันฟังได้ ในกรณีที่มีผู้ร่วมวิจัยหลายคน สำหรับอุปกรณ์สนามนอกจากเทปบันทึกข้อมูลแล้วยังมีสมุดจดบันทึกข้อมูลสำหรับจดบันทึกคำสนทนา ดินสอ ปากกา ยางลบ ฯลฯ

4. แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เป็นแบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอยู่ในกลุ่มเดียวกันเช่น เพศ กลุ่มอายุ สถานภาพสมรส สถานที่อยู่อาศัย จำนวนและอายุของบุตร เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกตามลักษณะการวิจัย

5. ส่งเสริมบรรยากาศ

เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้วงการสนทนากลุ่มดำเนินไปด้วยบรรยากาศราบรื่นและดูเป็นธรรมชาติ เปรียบเสมือนการนั่งจับเข่าคุยกัน ซึ่งอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการสนทนากลุ่มให้ดูเป็นธรรมชาติได้แก่ เครื่องดื่ม ขนม ของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ หรืออาจรวมถึงรูปภาพอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้อาสาสมัครได้เข้าใจเรื่องหรือประเด็นที่เราสนใจจะถามมากยิ่งขึ้น

6. ของสมนาคุณแก่ผู้ร่วมสนทนา

เป็นของกำนัลหรือของที่ระลึก เพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมสนทนา แม้ว่าจะเป็นสิ่งเล็กน้อยแต่ในทางจิตวิทยาแล้วถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการแสดงออกซึ่งความมีน้ำใจของผู้วิจัยที่แสดงความขอบคุณต่อผู้ร่วมสนทนาได้ตลอดเวลาครั้งนี้

7. สถานที่

สถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดให้แน่นอนว่า ศึกษาในห้องถ้ำหรือหมู่บ้านไหน ควรมุ่งเน้นความสะดวกให้แก่สมาชิกในการสนทนากลุ่มมากที่สุด ควรเป็นสถานที่ที่เงียบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีเสียงรบกวน แดดไม่ร้อน เป็นต้น

8. เวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินการสนทนาควรใช้เวลาในการสนทนาไม่เกิน 2 ชั่วโมง เพราะหากมากกว่านี้สมาชิกกลุ่มอาจเหนื่อยล้าได้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอื้อประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

สำรวม กงสืบชาติ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ด้านสิ่งเสพติดของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ด้านสิ่งเสพติดอยู่ในระดับมาก โดยมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมใช้เวลาประมาณ 50 - 60 นาทีต่อสัปดาห์ อยู่ในระดับมากที่สุดสิ่งที่ต้องปรับปรุงพัฒนาคือโรงเรียนควรดำเนินการให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านสิ่งเสพติด ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งผลการประเมินอยู่ในลำดับสุดท้าย โดยผู้บริหารและครูมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการของผู้บริหารและครูที่มีเพศและอายุแตกต่างกัน มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านสิ่งเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บัวเครือ โพธิ์ชัย (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาการดำเนินงานอันดับแรกคือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ การส่งต่อนักเรียนและการป้องกันและการแก้ปัญหา 2) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามระดับชั้นโดยรวมและรายด้านมีปัญหาการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ.05

บุญมา นาคะวะรังค์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคม ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยรวมอยู่ที่ระดับมาก สภาพปัญหาทางสังคมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ที่ระดับน้อย และมีสภาพปัญหาหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนลดลงกว่าก่อนเข้าสู่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ผลกระทบของปัญหาทางสังคมของนักเรียน ทั้งก่อนและหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ที่ระดับน้อย และมีผลกระทบหลังเข้าสู่ระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนลดลงก่อนเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อินทิรา ฮวดเจริญ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี พบว่า โดยภาพรวมและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการส่งเสริมนักเรียนแตกต่างกันตามขนาดโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญประสพ กุลศรี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอนุบาลหนองวัวซอ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการมี 4 ขั้นตอน การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการศึกษา ผลการศึกษาค้นพบว่า ก่อนพัฒนาการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูผู้ปฏิบัติงานนั้นไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติมอบหมาย

สุวิธา ฤกษ์เกษม (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านประสพการณ์ทำงาน ครูโรงเรียนเอกชนที่มีประสพการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูของครูเอกชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จินดาวรรณ คะสีทอง (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษะเชิงเทรา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การเข้าสังคมได้ดี การให้การยอมรับนับถือ การมีความคิดริเริ่ม การโน้มน้าวจิตใจ การประสานงาน การให้ความช่วยเหลือ และการรู้จักปรับปรุง แก้ไข ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสพการณ์ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามขนาดโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพ อัยยะ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษขอนแก่น เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 346 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ (t - test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 6) การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 7)การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1

อวยชัย ศรีตระกูล (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดในการบริหาร ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การส่งต่อนโยบาย การมีส่วนร่วมของบุคลากรและการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กรการปฏิบัติการ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา และการประสานงาน รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน

สถานศึกษาที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดในการบริหาร 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร ประกอบด้วย การกำหนดและการส่งต่อนโยบาย และการขับเคลื่อนนโยบายโดยบุคลากรหลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กร การปฏิบัติการ การตรวจสอบติดตามและประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา และการประสานงาน การประเมินรูปแบบการบริหาร ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โซลเบิร์ก และคนอื่น ๆ (Solberg, et al, 1994, Abstract) ทำการวิจัยพบว่า วัยรุ่นหญิงมักเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะเข้าขอรับคำปรึกษาจากครูที่ปรึกษามากกว่าวัยรุ่นชาย ซึ่งเป็นเหตุให้นักเรียนหญิงเข้าพบครูที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษา และได้รับคำแนะนำที่สามารถช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการหรือปัญหาทั่ว ๆ ไป ส่งผลให้นักเรียนหญิงมีทัศนคติที่ว่า ครูมีบทบาทด้านวิชาการและด้านทั่วไปที่เหมาะสมมากกว่าทัศนคติของนักเรียนชายจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศจะเห็นได้ว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของครูและนักเรียน โดยครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือ แนะนำร่วมมือกับปกครองและชุมชน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้นักเรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขช่วยเหลือตนเองได้ ปลอดภัยจากยาเสพติดให้โทษโดยใช้กระบวนการฝึกอบรมครูที่ปรึกษา ให้ความรู้ความสามารถในระบบประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการติดตามช่วยเหลือนักเรียนมีการนิเทศกำกับติดตามจากฝ่ายบริหารอย่างต่อเนื่องและทุกคนต้องมีความเชื่อมั่นในแนวทางแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้ศึกษาได้วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหาดังกล่าวแล้ว ทำให้ผู้วิจัยเกิดความเชื่อมั่นว่าการพัฒนาการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวัดพิบูลทองโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใ้ครูผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาร่วมวางแผน จะช่วยทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญ ร่วมดำเนินการร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาปรับปรุงวางแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด โดยฝ่ายบริหารให้การนิเทศ กำกับติดตามสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

มาร์ช (Marsh, 1987, Abstract) ทำการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทัศนะว่าอาจารย์ที่ให้ความเป็นกันเอง มีความเปิดเผย และสามารถอธิบายเรื่องต่าง ๆ ได้ดี เป็นอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับด้านการบริการและพัฒนานักศึกษา

แนดเลอร์ (Nadler, 1990, Abstract) ได้ทำการวิจัยพบว่า นักศึกษามักปรึกษาตนเอง ในกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะพบครูที่ปรึกษา เนื่องจากไม่ต้องการถูกถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เพราะเกรงความลับของตนจะถูกเปิดเผย โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางถึงตอนปลาย ปรัชญาการศึกษาดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้นักศึกษาไม่ค่อยมาปรึกษากับครู และเห็นว่าบทบาทของครูที่ปรึกษามีความสำคัญลดลงสำหรับตน ซึ่งสอดคล้องกับ เวสต์ และคนอื่น ๆ (West, et al.) (จิราพัชร เดชวิจิต, 2554, หน้า 114) ที่ได้ทำการวิจัยและระบุว่า นักเรียนมักจะเห็นว่า ครูที่ปรึกษาหรือบุคลากรฝ่ายแนะแนวเป็นคนอื่น และเกรงว่าความลับของตนจะถูกเปิดเผย การเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาจึงมักเป็นด้านวิชาการ ส่วนปัญหาอื่น ๆ นักเรียนจะนำไปปรึกษาเพื่อน และมักมาพบครูที่ปรึกษาต่อเมื่อมีปัญหาจากตนเองและเพื่อนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้แล้ว

กอร์แมน และ วอยเออร์ (Gorman & Voyer) (จิราพัชร เดชวิจิต, 2554, หน้า 114) ได้ทำการวิจัยและรายงานผลสอดคล้องกันว่า เพศหญิงมีความสามารถในการอ่านอารมณ์จากใบหน้าของบุคคล สามารถสังเกตลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ได้โดยละเอียด และให้ความสนใจในรายละเอียดของสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายสามารถแยกแยะสิ่งที่เป็นโครงสร้างได้ดีกว่าเพศหญิง ดังนั้นจากสภาพปัญหาและการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาเกิดจากปัญหาที่หลากหลาย ทั้งปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง ปัญหาจากสภาพครอบครัวของพ่อแม่และผู้ปกครอง ปัญหาในโรงเรียน มีปัจจัยจากครูด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ตำแหน่งการทำงาน และปัจจัยจากโรงเรียน คือ ขนาดของโรงเรียน รวมทั้งเพื่อน สภาพการเรียน บรรยากาศในโรงเรียน และสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนอนาคตของชาติ ให้ขาดคุณภาพของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพของนักเรียนโดยตรง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดกิจกรรมเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะครูที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียน ทั้งปัญหาด้านการเรียน พฤติกรรมอารมณ์ของนักเรียน ครอบครัวโรงเรียน และสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย กรมสามัญศึกษาได้พัฒนา การดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา ใน 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน โดยมุ่งหวังที่จะส่งเสริมช่วยเหลือให้นักเรียนมีคุณภาพมากที่สุดผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา โดยเน้นศึกษาวิจัยในปัจจุบันด้าน โรงเรียน และปัจจัยด้านครูที่มีผลต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี คือขนาดของโรงเรียน และประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปวางแผนแก้ไขพัฒนาการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองในการส่งเสริมช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

จันดเลอร์ (Chandler) (จิราพัชร เดชวิจิต, 2554, หน้า 114) ได้ศึกษาการเปลี่ยนผ่านโดยใช้รูปแบบการให้บริการพิเศษแก่เด็กปฐมวัย 2 รูปแบบ ในการศึกษาได้สำรวจผู้ปกครองของเด็กวัยประถมศึกษาที่มีความพิการเพื่อระบุสารสนเทศและบริการให้แก่ผู้ปกครองในขณะที่พวกเขาและลูก ๆ ของพวกเขากำลังทำการเปลี่ยนผ่านจากการเข้าร่วมแต่แรก ๆ และโปรแกรมการศึกษาพิเศษก่อนวัยเรียนของรัฐบาล และได้ระบุภารกิจของผู้ปกครองและโปรแกรมด้านที่ชอบเป็นพิเศษด้วยภารกิจเหล่านี้ ได้แก่ การไม่เห็นด้วยกับการไม่มีทางเลือกที่จัดให้สำหรับบริการ การขาดแคลนสารสนเทศที่จัดให้ในการบริการ และการขาดแคลนสารสนเทศที่จัดให้เป็นทางเลือกที่มีอยู่ ความแตกต่างระหว่างการเปลี่ยนผ่านครั้งแรกกับครั้งที่สองได้นำมาอภิปรายในด้านประเด็นปัญหาที่ปรับปรุงตลอดเวลา และประเด็นที่ทำให้เลวร้ายลงตลอดเวลา

อัล-ตันซิจิ (Al-Tanciji, 2001, Abstract) ได้ศึกษาการเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองในประเภทต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาฮับเอมิเลตส์ และได้กำหนดว่าการเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองช่วยให้เกิดความสำเร็จของ “โรงเรียนดีเด่น” หรือไม่ เพื่อตอบคำถามวิจัยนี้จึงได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ครู และผู้ปกครองจากโรงเรียนดีเด่น และโรงเรียนธรรมดาในเมืองคูเบีย รัฐชาร์จัท และเมืองรัส อัล-คยามาห์ โรงเรียนดีเด่นเหล่านี้ได้รับรางวัลตามาดันสำหรับการปฏิบัติทางวิชาการดีเด่น เพื่อทำการเปรียบเทียบจึงได้เลือกโรงเรียนธรรมดาจากที่ตั้งระดับประเทศที่เหมือน ๆ กัน กับโรงเรียนดีเด่นมาศึกษา กลุ่มตัวอย่างมี 70 คน เป็นอาจารย์ใหญ่ 10 คน ครู 30 คน และผู้ปกครอง 30 คน มาจากโรงเรียน 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับผู้หญิง 2 โรง สำหรับชาย 2 โรง และเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้หญิง 2 โรง ในนครคูไบ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย สำหรับหญิง 2 โรง จากชาร์จัท และเป็นโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นสำหรับชาย 2 โรง จากรัสอัลคยามาห์ โรงเรียนเหล่านี้ 5 โรง เป็นโรงเรียนดีเด่น อีก 5 โรงเรียนโรงเรียนธรรมดา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ปฏิบัติการเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองประเภทแรก คือ การทำหน้าที่ของผู้ปกครองที่บ้าน โรงเรียนติดต่อกับผู้ปกครองแต่ผู้ปกครองไม่ก็คนที่ตอบกลับมา ผู้ปกครองไม่ก็คนช่วยบุตรหลานของตนเองด้านการเรียนที่บ้าน ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ระดับการศึกษาของผู้ปกครองช่วยบุตรหลานของตนเองด้านการเรียนไม่ได้ นอกจากนี้เมื่อบุตรหลานโตขึ้นผู้ปกครองชอบให้บุตรหลานเป็นอิสระมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้นผู้ปกครองไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียนขึ้นอยู่กับโอกาส ถ้ากิจกรรมเป็นการเฉลิมฉลองการเข้าร่วมอาจจะมีสูงแต่ถ้ากิจกรรมเป็นการบรรยาย ผู้ปกครองอาจจะเข้าร่วมน้อยมาก ผู้ปกครองโดยทั่วไปเข้าเกี่ยวข้องในการ

ตัดสินใจในโรงเรียนของบุตรหลานตน และมักจะไม่ว่างโรงเรียนให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร ชุมชนด้วย

แนนตัน (Nanton, 1997, Abstract) ได้ศึกษาการรับรู้ของคณะครูโรงเรียนและของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะนำไปสู่แก๊งโจรและความรุนแรงในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และสำรวจปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ การเข้าเรียนและการพักการเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย คณะครู 92 คน และนักเรียน 148 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสำรวจด้านการรับรู้เกี่ยวกับแก๊งโจรและความรุนแรง ข้อมูลทางประชากรศาสตร์คัดมาจากแบบฟอร์มคำขออนุญาตของผู้ปกครอง ข้อมูลทางผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ข้อมูลการเข้าเรียน และจำนวนการพักการเรียนได้มาจากทะเบียนของโรงเรียนข้อค้นพบที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ 1) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการรับรู้ของ คณะครูและการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะนำไปสู่แก๊งโจรและความรุนแรงในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย 2) ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการรับรู้ ของคณะครูและนักเรียนผิวขาวในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย 3) ไม่มีความแตกต่าง มีนัยสำคัญในการรับรู้ของคณะครูและการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นำไปสู่แก๊งโจรและความรุนแรงใน โรงเรียนระหว่างคณะครูและนักเรียนเพศชายกับคณะครูและนักเรียนเพศหญิง 4) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างผู้ขาดเรียน การพักการเรียน การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นำไปสู่แก๊งโจรและความรุนแรงใน โรงเรียนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ไพร์ซ์ (Price, 1998, Abstract) ได้ศึกษาความแตกต่างในการเข้าเรียนด้านวิชาการและด้านการเคารพตนเองของนักเรียน ใน โรงเรียนที่ใช้รูปแบบวินัยที่สนับสนุนการแทรกแซงพฤติกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ไม่ใช้รูปแบบวินัยที่สนับสนุนการแทรกแซงพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนแบ่งออกเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกคนที่เข้าเรียน โรงเรียนประถมศึกษาสปริงแวลลีย์ในเมืองเรย์ทาวน์ รัฐมิสซูรี ซึ่งใช้รูปแบบที่วินัยสนับสนุนการแทรกแซงพฤติกรรมมาตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้ว และนักเรียนจึงมีประสบการณ์มากพอที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมและการปฏิบัติการทางวิชาการ กลุ่มเปรียบเทียบเลือกมาจากกลุ่มโรงเรียนที่ไม่ใช้รูปแบบดังกล่าว นั่นคือ โรงเรียนประถมศึกษาโดว์บรุกในนครแคนซัสเหนือ ซึ่งมีลักษณะทางประชากรศาสตร์เหมือนกับโรงเรียนประถมศึกษาสปริงแวลลีย์

ผลการศึกษาพบว่า 1) ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักเรียน ที่เข้าร่วมรูปแบบที่วินัยที่สนับสนุนการแทรกแซงพฤติกรรมกับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมรูปแบบดังกล่าวในด้านอัตราการขาดเรียนเป็นรายชั่วโมง 2) ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมรูปแบบวินัยที่สนับสนุนการแทรกแซงพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมรูปแบบ

ร่วมรูปแบบดังกล่าวในตัวอย่างผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการไม่ว่าทางวิชาการอ่านหรือวิชาคณิตศาสตร์ และ 3) ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมรูปแบบวินัยที่สนับสนุน การแทรกแซงพฤติกรรมกับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมรูปแบบดังกล่าวในด้านมโนคติในตนเอง

สรุป

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภาระงานของสถานศึกษาที่มีความสำคัญ เป็นอย่างมาก เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยนักเรียนให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือในด้าน การศึกษา สังคม เศรษฐกิจและสุขภาพร่างกายและจิตใจ สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างเต็มตาม ศักยภาพ ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ของนักเรียนได้ทันท่วงที และช่วยให้นักเรียน สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากร ทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน องค์ประกอบของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริม นักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้มุ่งไปที่การ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งถ้าสถานศึกษาสามารถดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายแล้ว กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาย่อมบรรลุตามวัตถุประสงค์และสามารถให้การ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างแท้จริง